

„Jis man surišo kojas juoda lipnia juosta. Užklįjavo burną. Tuomet jis mane plakė rimbu. Mano kūnas buvo nusėtas mėlynėmis. Jis uždėdavo maišelį man ant galvos ir panardindavo į vandenį.“ Tai tik vienas iš nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis moterų liudijimų ikiteisminiame tyrime. Apie šį bei kitus sukrečiančius atvejus bei prekybos žmonėmis tyrimų ypatumus šios savaitės pradžioje, Kaune vykusiame seminare „Prekyba žmonėmis vyksta: matyk, atpažink, reaguok, padėk!“ pasakojo Panevėžio apygardos prokuratūros vyriausioji prokurorė Nida Grunskienė. Seminarą surengė Šventosios Mortos grupė.

Sukrečiančios istorijos

Vieniši, išsigandę, linkę greit prisirišti prie žmonių ir prastai išlavinę savo socialinius įgūdžius. Kiekviena nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis gyvenimo istorija labai skirtinga. Prokurorė N. Grunskienė, jau 11 metų dirbanti su tokio tipo bylomis, pasakoja neeilines istorijas. Pavyzdžiui, Agnė (vardas pakeistas) augo šeimoje, kurioje tėvai piktnaudžiavo alkoholiu. Ji baigė 9 klases, kasmet keitė mokyklas. Ji labai prisirišdavo prie žmonių, labai ieškojo globos, palankumo, meilės. Parodžius jai nors šiek dėmesio, mergina negalėdavo patikėti, kad tas žmogus jai linki ko nors blogo. Agnė buvo išvežta dirbti prostitute. Pabėgusi iš ten ir grįžusi į Lietuvą, ji pirmiausia susirado ją išvežusius vyrus, kadangi negalėjo patikėti, kad jie ją sąmoningai pardavė suteneriams. Kita mergina, Ieva (vardas pakeistas), būdama 16 metų pabėgo iš namų. Susipažinusi su vaikiniais ir gavusi iš jų pasiūlymą vykti į užsienį paatostogauti, mielai sutiko, kadangi neturėjo kur prisiglausti. Kompanija ją nuvežė į viešnamį, kuriame ji buvo priversta dirbti prostitute ir tik padedant klientui iš ten pabėgo. Grįžusi namo niekam nieko nesakė, jautė didžiulę gėdą ir baimę, kad jos šeima ir draugai sužinos, kuo jai teko dirbti. Po kiek laiko atvykus tiems patiems asmenims, ji sutiko važiuoti į užsienį, nors ir žinojo, kad vėl teks dirbti prostitute. Merginai buvo svarbu, kad tie vyrai nieko nepadarytų jai, jos šeimai ir kad nepasakytų artimiesiems, ką ji veikė užsienyje. Jai buvo beprotiškai gėda. Psichologų teigimu, gėda yra vienas iš sunkiausiai pakeliamų jausmų, todėl kartais baimė žmogų paverčia robotu.

Panevėžio apygardos prokuratūros vyriausioji prokurorė Nida Grunskienė teigia, kad kiekvienais metais milijonai žmonių, daugiausiai moterys ir vaikai iš silpniau išsivysčiusių šalių, tampa išnaudojamaisiais. Prekyba žmonėmis nusikaltėliams jie duoda vis didesnį pelną, o jų aukomis tampa vis daugiau žmonių.

Vis daugiau apie tai kalbama

✖ Praėjusiais metais Lietuvoje pradėti 36 ikiteisminiai tyrimai dėl prekybos žmonėmis. Šis skaičius, nors ir pamažu, tačiau kiekvienais metais didėja – 2016 metais pradėti 29 ikiteisminiai tyrimai, 2015 – 27, 2014 – 24. Vis daugiau kalbama apie prekybą žmonėmis, daugiau aukų išdrįsta papasakoti savo istorijas. Daugėjant organizacijų, teikiančių pagalbą nukentėjusiesiems, pareigūnams žaibiškai reaguojant į situacijas, žmonės vis dažniau išdrįsta kreiptis į teisėsaugą dėl savęs ar savo artimųjų. Vis dėlto, prekeiviai žmonėmis sugeba būsimas aukas įtikinti, kad jie nori jiems padėti, suteikti geras gyvenimo sąlygas ar net priverčia patikėti, kad žmogus surado puikų partnerį. Tad nenuostabu, kad dalis šių nusikaltimų taip ir lieka ne tik neišaiškinti, bet ir už oficialios statistikos ribų.

Prokurorės teigimu, kartais situacijos pradžioje viskas atrodo labai nekaltai ir pabrėžia, kad verta įtarti kažką negero, kuomet yra siūlomas labai gerai apmokamas darbas užsienyje, kuriam neturima pakankamai įgūdžių: pavyzdžiui, merginai, kuri nemoka anglų kalbos yra siūloma padavėjos darbas prestižiniame Londono restorane. Dažnai auka yra verbuojama netikrais pažadais įdarbinti modeliu, šokėja, aukle, masažuotoja ir pan. Taip pat verta susirūpinti, jei vykstant į užsienį yra sakoma, kad asmeninių daiktų pasiimti nereikia, nes bus viskuo pasirūpinta, jei pažinties su verbuotoju pradžioje (o tai gali būti tiesiog naivus įsimylėjimas), būsima auka yra fotografuojama, siekiama pakeisti jos įvaizdį, vežama į kirpyklą, perkami drabužiai, ypač – atviri.

Nors dažniausiai žmonės yra parduodami į kitą šalį nelegaliam darbui, kurio daryti nesutinka, tačiau pasitaiko ir retesnių atvejų. Prokurorė N. Grunskienė išskiria vieną retesnių, tačiau šiuo metu populiarėjančių žmonių vergavimo atvejų – WEB modelių darbą. Istorija tokia – merginoms siūloma bendrauti su vyrais virtualiai, per WEB kameras. Nurodoma, kad jos tik kalbės su vyriškiais ir tokiu būdu užsidirbs. Merginoms sutikus, joms išnuomojamas butas, kuriame jos galėtų dirbti. Butas išnuomojamas aukos vardu ir ilgesniam laikui, taip pat nuperkamas išsimokėtinai kompiuteris, sutartį parašius merginos vardu. Merginos prieš vaizdo kameras verčiamos nusirengti, atlikti įvairius seksualinio pobūdžio veiksmus. Kuo daugiau laiko jas stebi žiūrovai, tuo daugiau uždirbama. Nesutikus merginoms užsiimti tokia veikla, joms grasinama skolų išieškojimu ir gėdingos informacijos paviešinimu.

Dažniausia stotelė - viešnamis

✖ Panevėžio apygardos prokuratūros vyriausioji prokurorė Nida Grunskienė parodė nuotrauką viešnamio, kuriame lietuvaitės buvo verčiamos dirbti prostitutėmis. Užrašas skelbė, kad čia atliekami masažai, tačiau už jo sienų realybė buvo kitokia. Į tokius ir panašius viešnamius patenka merginos, manančios, kad vyksta į kitą šalį užsidirbti. Kartais dėl to kaltas tėvų abejingumas. Pavyzdžiui Justė (vardas pakeistas), buvo iš anksto ruošiama

išvežimui į užsienį dirbti prostitute. Nepilnametė mergina, susipažino su vaikinui, kuris pasiūlė jai kartu gyventi nuomojamame bute. Tėvai į tai dėmesio nekreipė, jos neieškojo, jai neskambino. Kadangi ši nepilnametė neturėjo asmens dokumento, buvo padėta jį gauti, sumokėta už jo padarymą. Gavus asmens dokumentą, mergina buvo išvežta į užsienį ir priversta dirbti prostitute. Kur yra jų dukra ir kas su ja atsitiko, tėvai sužinojo tik po kiek laiko iš Lietuvos ambasados Ispanijos Karalystėje.

Vienetams merginų pavyksta pabėgti iš viešnamių, tačiau dažniausiai jas saisto tiek fiziniai, tiek psichologiniai saitai. N. Grunskienė teigia, kad dažniausiai merginos nebėga iš viešnamių dėl skirtingų priežasčių ir baimių. Vienos neturi galimybės palikti viešnamio, mat jas saugo asmenys, kuriems jos dirba. Kitos merginos nebėga, nes neturi galimybės laisvai judėti, yra lydimos net pas gydytojus. Taip pat svarbų vaidmenį čia vaidina baimė. Merginos nebėga iš viešnamių, nes joms grasinama susidoroti su jomis ir jų šeimos nariais. Dauguma jų yra iš kaimo vietovių, turinčios menką išsilavinimą ir tiesiog bijo. Jos sutinka su viskuo, nes baiminasi būti išmestos į gatvę. Pabėgusios ir vėliau surastos merginos grąžinamos atgal ir baudžiamos kitų merginų akivaizdoje, taip mirtinai įbauginus likusiasias.

Kas vyksta pradėjus ikiteisminį tyrimą?

Drąsiau ir daugiau kalbant apie prekybą žmonėmis, kinta ir visuomenės požiūris į aukas bei galimybės tokio nusikaltimo aukai padėti. Šiuo metu atsiranda vis daugiau organizacijų ir savanorių, kurie teikia visokeriopą pagalbą nukentėjusiesiems, sėkmingai bendrauja ir bendradarbiauja su prokuroriais bei tyrėjais, padeda aukai grįžti ir integruotis į įprastą gyvenimo ritmą. Neretas atvejis, kai prasidėjus ikiteisminiam tyrimui, įtariamieji bando daryti poveikį, siekdami, kad auka pakeistų parodymus arba jų išvis atsisakytų. Pasitaiko, kad bauginami ir nukentėjusiojo šeimos nariai, kurie dėl to verčia nukentėjusį asmenį nebendrauti su policija. Vienas iš įsimintinesnių prokurorės N. Grunskienės praktikoje atvejų – sutikusią bendradarbiauti su policija jauną moterį, kuri buvo išvežta į užsienį dirbti prostitute, su kūdikiu ant rankų iš namų išvarė patys artimiausi. Moteris neliko be pagalbos – būstą, psichologinę ir teisinę pagalbą jai suteikė viena pagalbą teikianti organizacija, o prokuratūra pasiekė, kad nusikaltėliai būtų atitinkamai nubausti.

VšĮ Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centro KOPŽI, Kauno skyriaus socialinė darbuotoja Vaida Matusevičiūtė

☒ „Praktika rodo, kad dažniausiai į vergiją įtraukiami socialiai pažeidžiami asmenys, taip pat – nepilnamečiai. Neretai žmonės neturi artimųjų, kurie greitai jų pasigestų. Tačiau pasitaiko ir išskirtinių atvejų. Pavyzdžiui, Saulius (vardas pakeistas) augo šeimoje, turėjo brolių, kuris atlikinėjo bausmę įkalinimo įstaigoje. Sauliui buvo vos 13 metų, kuomet buvo parduotas į

užsienį ir priverstas Danijoje iš ūkinių prekių parduotuvės vogti brangias reples. Pradėjus ikiteisminį tyrimą dėl vaiko pirkimo arba pardavimo (Baudžiamojo kodekso 157 straipsnis), nukentėjusiajam suteikėme socialinio darbuotojo, psichologo konsultacijas, pasamdėme jam advokatą, palaikėme jį viso proceso metu. Sauliaus skriaudikai nuteisti laisvės atėmimo bausme. Mūsų centras teikia visokeriopą pagalbą nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis. Lydime juos į apklausas, palaikome psichologiškai, neleidžiame daryti kaltinamiesiems jiems spaudimo. Esant poreikiui, nukentėjusiuosius apgyvendiname, suteikiame visokeriopą pagalbą“.

Lietuvos policijos mokyklos Policijos veiklos skyriaus viršininko pavaduotojas Vilius Velička

✖ *Verta pabrėžti tai, kad praktika rodo liūdną statistiką – kartais, tie žmonės, kurie verbuoja aukas ir parduoda į užsienį, yra patys artimiausi, dažnai – giminės, šeimos draugai, pažįstami. Dažniausiai lietuviai išvežami į Jungtinę Karalystę, Vokietiją, Ispaniją, Olandiją ir daugelį kitų šalių. Dažnai žmonės pervežami iš vienos į kitą šalį, taip aktyviai veikia tarptautinės nusikalstamos organizacijos. Dažniausiai žmonės užverbuojami žodžiu, kartais – telefonu, patalpintais internete darbo skelbimais.“*

Įtarus apie galimą prekybos žmonėmis atvejį, kreiptis:

Tel. 112

Bendrasis pagalbos centras, prireikus skubios pagalbos, kai iškyla reali grėsmė gyvybei, sveikatai, saugumui, aplinkai ar turtui

Kreiptis bet kokios pagalbos asmenims, nukentėjusiems ir galintiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis:

Nemokama pagalbos linija Lietuvoje 8 800 261 61 (I-V 9.00–16.00 val.), el.

p. centras@missing.lt

Nemokama tarptautinė linija 116000 dėl dingusių vaikų (visą parą)

Dingusių žmonių šeimų paramos centras (Vilniuje)

Tel. (8 46) 35 00 99 (I-V 9.00–17.00 val.), el. p. kmn@moteriai.lt

Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras

Tel. 8 662 26 770, 8 603 75 603, el. p. info@vyrukrizes.lt

Asociacija „Vyru krizių centras“ (vyrams, Kaune)

Tel. 8 679 61617 (visą parą)

Pagalba prekybos žmonėmis aukoms (visoje Lietuvoje)

Pranešti apie nusikaltimą:

[Artimiausiame policijos komisariate](#)

Tel. 112, (8 5) 272 5372, el. p.informacija@policija.lt, prekybazmonemis@policija.lt

Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pasitikėjimo kontaktai.

Generalinės prokuratūros Komunikacijos skyriaus
vyriausioji specialistė Izabelė Bočkienė

